

Список використаних джерел:

1. Заєць А. Реформа місцевого самоврядування в Україні: конституційні основи. Конституція і конституційні зміни в Україні: збірник, присвячений пам'яті Віктора Мусіяки / Центр Разумкова; відп. ред. А. Рачок, Ю. Якименко; упоряд. П. Стецюк. Київ: Заповіт, 2020. 300 с.
2. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст.170.
4. Назарко А. Т. Міське самоврядування в Україні: дис... канд. юрид. наук. Спец. 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2016. 224 с.
5. Постанова від 07 жовтня 2020 р. № 362/2592/17 Верховний Суд. Касаційний адміністративний суд URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/92051593?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress05&_ga=2.112407620.1377705512.1636272567-700227304.1636086787.
6. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text.
7. Батанов О. Актуальні проблеми реформи конституційної моделі місцевого самоврядування в Україні. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2016. Вип. 5-6 (85-86). С. 34-43. URL: <https://ipiend.gov.ua/publication/naukovi-zapysky-5-6-85-86>.
8. Реформа децентралізації. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>
9. Запущено портал спроможності громад – допоміжний інструмент для прийняття рішень. *Децентралізація дає можливості*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13477>.
10. Україна з новим адмінтерустроєм: парламент створив 136 нових районів та ліквідував 490 старих. *Децентралізація дає можливості*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12634>.

УДК 349.415

Тетяна Оверковська

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
кандидат юридичних наук, доцент
e-mail: toverkovska@ukr.net

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ
ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ**

У статті розглянуто деякі правові аспекти правового регулювання використання та охорони земель. Аналізуються принципи, на підставі яких здійснюється правове регулювання управлінської діяльності. Визначено, що управління в галузі використання та охорони земель є одним із видів соціального управління, а у процесі реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель державні органи та посадові особи виконують регулюючу, стимулюючу, контрольну та каральну функції, які проаналізовані у статті. Акцентується увага на основних функціях, які покладаються на органи державної влади та посадових осіб в процесі реалізації державної політики щодо використання та охорони земель, а також впровадження збалансованого землекористування, збереження та відновлення природних екологічних систем.

Визначено, що важливих напрямків реалізації державної політики у сфері управління та охорони земельними ресурсами є стандартизація і нормування в галузі використання земель. У статті звертається увага на запропоновані в юридичній літературі риси, що характерні для нормативних документів. Визначено систему органів управління як сукупність структурних елементів, що наділяються відповідними повноваженнями, визначеними чинними нормативно-правовими актами. Визначено основні повноваження органів управління спеціальної компетенції у сфері використання та охорони земель, зацентовано увагу на нормативні документи, що закріплюють їх компетенцію. За результатами дослідження у статті сформульовані висновки, які засновані на положеннях правової доктрини та чинного законодавства.

Ключові слова: управління, охорона земель, функціонально-правове забезпечення, система органів управління, компетенція органів управління, принципи управління.

Tatiana Overkovska

FEATURES OF LEGAL REGULATION OF MANAGEMENT IN THE FIELD OF LAND USE AND PROTECTION OF UKRAINE

The article considers some legal aspects of legal regulation of land use and protection. The principles on the basis of which the legal regulation of administrative activity is carried out are analyzed. It is determined that management in the field of land use and protection is one of the types of social management, and in the process of implementing state policy in the field of land use government and officials perform regulatory, incentive, control and punitive functions, which are analyzed in the article. Emphasis is placed on the main functions entrusted to public authorities and officials in the implementation of state policy on land use and protection, as well as the introduction of balanced land use, conservation and restoration of natural ecological systems.

It is determined that important areas of state policy in the field of land management and protection are standardization and regulation in the field of land use. The article draws attention to the features proposed in the legal literature that are characteristic of regulatory documents. The system of governing bodies is defined as a set of structural elements endowed with the relevant powers defined by current regulations. The main powers of the management bodies of special competence in the field of land use and protection are determined, attention is paid to the normative documents that consolidate their competence. Based on the results of the research, the article formulates conclusions that are based on the provisions of legal doctrine and current legislation.

Key words: management, land protection, functional and legal support, system of governing bodies, competence of governing bodies, principles of management.

Постановка проблеми. В сучасних умовах проблеми охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки набувають особливого значення. Це пов'язано з тим, що нормальні умови існування людини прямо залежать від того, наскільки вона здатна злитися з природою, пізнати її закони. Проте у сфері взаємодії суспільства і природи поступово виникають та існують такі негативні явища як: вичерпання природних ресурсів; забруднення навколишнього природного середовища; порушення екологічних зв'язків в екосистемах тощо. Саме тому проблема охорони навколишнього природного середовища, зокрема земель, є багатогранною та багатоаспектною.

У відповідності до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджених Законом України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII, процеси глобалізації та суспільних трансформацій підвищили пріоритетність збереження довкілля, а отже, потребують від України вжиття термінових заходів [12]. Звідси, як видається, постає обґрунтування необхідності проведення аналізу управління у сфері земельних відносин як складової функціонально-правового забезпечення раціонального використання і відтворення земельних ресурсів, охорони довкілля у процесі прийняття управлінських рішень

Враховуючи, що забезпечення безпечних умов життєдіяльності суспільства, збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів віднесено до пріоритетів національних інтересів, сфера функціонально-правового забезпечення охорони земель видається вкрай важливою.

Важлива роль у забезпеченні правової охорони земель належить органам управління, зокрема державної влади, яка опосередковується через реалізацію відповідних функцій управління. Відтак обґрунтування особливостей правового регулювання управління у сфері земельних відносин не втрачає своєї актуальності.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Проблематика правового регулювання управління у сфері правових засад використання та охорони земель викликає науковий інтерес багатьох вчених. У юридичній літературі питання управління в землекористуванні досліджувалися такими вченими як В. І. Андрейцев, Г. І. Балюк, Н. С. Гавриш, А. П. Гетьман, І. І. Каракаш, В. В. Костицький, М. В. Шульга та багатьма іншими. Разом із тим окремі правові аспекти функціонально-правового забезпечення управління у сфері використання та охорони земель потребують подальшого наукового обґрунтування та не втрачають актуальності при здійсненні землекористування, а також залишаються підґрунтям для подальших наукових дискусій.

Мета статті – акцентування уваги на аналізі правового регулювання управління у сфері використання та охорони земель.

Виклад основного матеріалу. Правове регулювання у сфері управління землекористуванням здійснюється на підставі низки законодавчих та підзаконних нормативних актів. При цьому, нормативно-правове забезпечення значного кола питань у досліджуваній сфері суспільних відносин має здійснюватися відповідно до Конституції України, наближення його до вимог ЄС, відповідати міжнародним актам, до яких приєдналася Україна, а також бути соціально прийнятним та реалістичним.

Згідно зі статтею 3 Земельного кодексу України [4] земельні відносини регулюються Конституцією України, Земельним кодексом України, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами. Отже, на законодавчому розумінні державне регулювання земельних відносин розглядається як встановлення правових норм, що регулюють відносини раціонального використання та охорони земель, тобто нормативне регулювання. Відтак державне управління в галузі раціонального використання та охорони земельних ресурсів здійснюється на засадах, визначених Конституцією України [5], Земельним кодексом України, Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» [14], іншими нормативними актами земельного законодавства, а також законодавством, яким регулюється діяльність органів державного управління в цілому, тобто правову основу державного управління в галузі земельних відносин становить чинне законодавство України.

Варто зауважити, що здійснення державного управління у сфері використання та охорони земель має бути спрямоване на досягнення належного стану земельних ресурсів і довкілля в цілому шляхом запровадження екологічно-системного підходу до всіх напрямків соціального та економічного розвитку України. В основі цього є забезпечення конституційного права громадян на чисте та безпечне для життя і здоров'я довкілля (стаття 50 Конституції України), впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екологічних систем. У зв'язку з цим, як й будь яка інша діяльність, управління в галузі земельних відносин регулюється та здійснюється на основі певних принципів, закріплених чинним законодавством України.

Так, у відповідності до статті 3 Закону України «Про охорону земель» [13] основними принципами державної політики у сфері охорони земель є: забезпечення охорони земель як основного національного багатства Українського народу; пріоритет вимог екологічної безпеки у використанні землі як просторового базису, природного ресурсу та основного засобу виробництва; відшкодування збитків, заподіяних порушенням законодавства України про охорону земель; нормування та планомірне обмеження впливу господарської діяльності на земельні ресурси; поєднання заходів економічного стимулювання та юридичної

відповідальності у сфері охорони якісного стану земель; публічність у вирішенні питань щодо охорони земель, використанні коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів на охорону земель

Крім цього, на наш погляд, в основу правового регулювання управлінської діяльності у сфері використання та охорони земель також можуть бути покладені загальні принципи регулювання земельних відносин, що визначені статтею 5 Земельного кодексу України, а саме: 1) поєднання особливостей використання землі як територіального базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва; 2) забезпечення рівності права власності на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави; 3) невтручання держави в здійснення громадянами, юридичними особами та територіальними громадами своїх прав щодо володіння, користування і розпорядження землею, крім випадків, передбачених законом; 4) забезпечення раціонального використання та охорони земель; 5) забезпечення гарантій прав на землю; 6) пріоритет вимог екологічної безпеки.

На думку науковців, управління в галузі використання та охорони земель є одним із видів соціального управління, під яким розуміють цілеспрямовану сукупність дій суб'єктів управління, що забезпечують узгодження і координацію спільної праці з метою досягнення суспільно значущих цілей і вирішення поставлених завдань [3, с. 179-181]. Таким чином, принципами управління в галузі земельних відносин можуть бути й наступні принципи більш уніфікованого характеру, а саме: 1) принцип законності в регулюванні раціонального використання та охорони земель, що передбачає точне та неухильне дотримання всіма державними та громадськими органами і організаціями, посадовими особами і громадянами вимог чинного законодавства у галузі використання та охорони земель; 2) принцип плановості, цілеспрямованості й системності в управлінні використанням та охороною земель, який сприяє впорядкуванню діяльності управлінських структур; 3) принцип узгодження різних форм управління в галузі земельних відносин, що забезпечує дієвість та ефективність управлінської діяльності, відповідність нормативних актів органів управління нормам чинного законодавства; 4) принцип забезпечення гарантій прав на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад; 5) невтручання державних органів та посадових осіб щодо здійснення громадянами, юридичними особами та територіальними громадами своїх прав щодо володіння, користування і розпорядження землею, крім випадків, передбачених законодавством тощо.

В юридичній літературі звертається увага на те, що у процесі реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель державні органи та посадові особи виконують такі основні функції як регулюючу, стимулюючу, контрольну та каральну функції [3, с. 220].

Регулююча функція держави в охороні земель полягає у встановленні загальнообов'язкових правил раціонального використання земельних ресурсів. Зокрема, обов'язків землевласників і землекористувачів щодо раціонального використання та охорони земельних ділянок.

Так, статті 91 і 96 Земельного кодексу України передбачають обов'язки власників і користувачів земельних ділянок, які зводяться до наступних: 1) забезпечувати використання земельних ділянок за цільовим призначенням; 2) дотримуватися вимог законодавства про охорону довкілля; 3) своєчасно сплачувати земельний податок; 4) не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів; 5) підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі; 6) своєчасно надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом; 7) дотримуватися правил добросусідства та обмежень, пов'язаних із встановленням земельних сервітутів та охоронних зон; 8) зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем; 9) за свій рахунок привести земельну ділянку у попередній стан у разі незаконної зміни її рельєфу, за винятком здійснення такої зміни не власником земельної

ділянки, коли приведення у попередній стан здійснюється за рахунок особи, яка незаконно змінила рельєф та інші обов'язки.

Забезпечення використання земель за цільовим призначенням безумовно є одним із головних обов'язків землевласників та землекористувачів. Його сутність полягає в тому, що конкретна земельна ділянка має використовуватися відповідно до умов її надання. Нецільова експлуатація землі заборонена та тягне для суб'єктів землекористування негативні правові наслідки.

Стимулююча функція держави в галузі використання та охорони земель являє собою встановлення економічних стимулів раціонального використання та охорони земельних ресурсів для власників і користувачів земельних ділянок, у тому числі й орендарів.

В юридичній літературі економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель розглядається як механізм ціноутворення, кредитування, пільгового оподаткування, виділення бюджетних і позабюджетних коштів, компенсації зниження доходів тощо, за допомогою якого забезпечується раціональне використання земельних ресурсів, створюються сприятливі умови для ведення сільськогосподарського виробництва, збереження та відтворення земель, їх захист від негативних наслідків антропогенної діяльності людини. При цьому під економічним стимулюванням землевласників та землекористувачів прийнято вважати як спонукання до активних дій, так і заохочення за вже досягнуті результати [1, с. 150].

Згідно зі статтею 205 Земельного кодексу України економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель включає: 1) надання податкових і кредитних пільг громадянам і юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання та охорони земель; 2) виділення коштів державного або місцевого бюджету громадянам і юридичним особам для відновлення попереднього стану земель, порушених не з їх вини; 3) звільнення від плати за земельні ділянки, що перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння або поліпшення їх стану згідно з державними та регіональними програмами; 4) компенсацію з бюджетних коштів зниження доходу власників землі та землекористувачів внаслідок тимчасової консервації деградованих та малопродуктивних земель, що стали такими не з їх вини.

Контрольна функція держави в охороні земель спрямована на здійснення уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування контрольно-охоронних функцій за використанням і охороною земель. Правові, економічні та соціальні основи організації здійснення державного контролю за використанням та охороною земель передбачені в Законі України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» [11].

Державний контроль за використанням та охороною земель являє собою діяльність спеціально уповноважених органів виконавчої влади щодо перевірки дотримання вимог земельного та природоохоронного законодавства з метою виявлення правопорушень, вжиття заходів впливу на правопорушників та забезпечення встановленого порядку використання та охорони земельних ресурсів. При цьому, зазначена діяльність спрямована на додержання вимог земельного законодавства, забезпечення гарантій реалізації земельно-правових норм та утвердження законності у земельних відносинах [1, с. 122].

Відповідно до Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» державний контроль за додержанням законодавства України щодо охорони якісного стану земель здійснюється у частині: додержання фізичними та юридичними особами законодавства про охорону земель; консервація деградованих і малопродуктивних земель; здійснення заходів щодо запобігання забрудненню земель хімічними і радіоактивними речовинами, відходами, стічними водами; додержання екологічних нормативів з питань охорони земель та інші (ст. 7 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель»).

Каральна функція держави в охороні земель знаходить свій вияв у встановленні санкцій за порушення правил раціонального використання та охорони земель та їх застосування до

порушників земельного законодавства. Такі санкції мають право застосовувати відповідні органи, тобто мова йде про притягнення до юридичної відповідальності шляхом застосування санкцій примусового характеру. Звідси юридична відповідальність є одним із найважливіших правових засобів забезпечення дотримання екологічного законодавства та екологічних прав громадян і юридичних осіб, а також підтримання в державі та суспільстві належного екологічного правопорядку. Вона виступає різновидом юридичної відповідальності в цілому, а тому їй властиві всі ознаки юридичної відповідальності взагалі [7, с. 8].

Варто зауважити, що в юридичній літературі виокремлюються особливості юридичної відповідальності у сфері охорони земель від забруднення та псування, а саме: 1) підставою відповідальності є вчинення як правомірних дій, тобто без наявності вини особи, так і земельного правопорушення, об'єктом посягання якого є якісний, екологічно безпечний стан земель для життя і здоров'я людей; 2) реалізується в аспекті правовідносин; 3) передбачає застосування заходів державного примусу; 4) передбачає відшкодування шкоди, завданої якісному стану земель, іншим елементам навколишнього природного середовища, здоров'ю людей, а у деяких випадках – майну громадян, юридичних осіб, державі; 5) може мати місце відшкодування збитків, завданих якісному стану земель та ґрунтів, у натуральній формі шляхом виконання робіт по відновленню порушеного стану земель; 6) застосовується певний механізм її реалізації, характер якого залежить від виду правопорушення та який притаманний для конкретного виду юридичної відповідальності [8, с. 145].

Одним із важливих напрямків реалізації державної політики у сфері управління та охорони земельними ресурсами є стандартизація та нормування в галузі використання земель.

Стандартизація в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів являє собою діяльність, що полягає у встановленні положень для загального та багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування у галузі охорони земель і відтворення родючості ґрунтів, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціонального призначення, усунення бар'єрів у торгівлі та сприяння науково-технічному співробітництву [1, с. 620]. У відповідності до статті 165 Земельного кодексу України стандартизація і нормування в галузі охорони земель і відтворення родючості ґрунтів здійснюється з метою забезпечення екологічної та санітарно-гігієнічної безпеки громадян шляхом прийняття відповідних стандартів, які визначають вимоги щодо якості земель, допустимого антропогенного навантаження на ґрунти та окремі території, допустимого сільськогосподарського освоєння земель тощо. Отже, стандартизацію як функцію управління у галузі охорони земель можна розглядати як діяльність щодо видання нормативних документів із стандартизації у галузі охорони земель. При цьому, нормативні документи в галузі охорони земель розробляються, затверджуються, перевіряються і переглядаються в порядку, встановленому Законом України «Про стандартизацію» [15].

Згідно зі статтями 30-34 Закону України «Про охорону земель» у галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів встановлюються наступні нормативи: 1) нормативи гранично допустимого забруднення ґрунтів, які визначаються з метою встановлення критеріїв придатності земель для використання їх за цільовим призначенням (гранично допустимі концентрації у ґрунтах хімічних речовин, залишкових кількостей пестицидів і агрохімікатів, важких металів тощо; максимально допустимі рівні забруднення ґрунтів радіоактивними речовинами); 2) нормативи якісного стану ґрунтів, що встановлюються з метою запобігання їх виснаженню і використовуються для здійснення контролю за якісним станом ґрунтів; 3) нормативи оптимального співвідношення земельних угідь, які встановлюються для запобігання надмірному антропогенному впливу на них, у тому числі надмірна розораність сільськогосподарських угідь; 4) нормативи оптимального співвідношення культур у сівознах у різних природно-сільськогосподарських регіонах, що встановлюються для досягнення високих і стабільних урожаїв та запобігання виснаженню і втраті родючості ґрунтів внаслідок ґрунтової деградації; 5) нормативи показників деградації земель встановлюються

для кожної категорії земель з метою запобігання погіршення їх стану і використовуються для здійснення контролю за використанням та охороною земель.

Відтак пропонується рисами нормативних документів у сфері охорони земель та ґрунтів вважати наступні: 1) спрямованість на забезпечення екологічної, санітарно-гігієнічної, санітарно-протиепідемічної безпеки громадян; 2) зміст складають певні якісні або кількісні показники (нормативи); 3) обов'язковий характер для виконання; 4) встановлюють певний пороговий рівень щодо виконання певних робіт, застосування хімічних речовин; вплив шкідливих речовин на ґрунти, довкілля, на людину тощо; 5) розробляються спеціалізованими установами та підприємствами; 6) є єдиними для застосування по всій території України [8, с. 84-85].

Отже, управління в галузі використання та охорони земель являє собою організаційно-правову діяльність уповноважених органів, спрямовану на забезпечення раціонального використання земель та їх охорону всіма суб'єктами господарювання у межах, визначених чинним земельним законодавством України. При цьому суб'єктом управління в галузі використання та охорони земель є система уповноважених органів, які наділяються управлінською компетенцією щодо забезпечення раціонального використання та охорони земель. Така компетенція регламентується законодавством, що регулює сферу земельних відносин.

Система органів управління являє собою сукупність структурних елементів, яка взаємопов'язана й обумовлена однією метою та виконує для її досягнення відповідні функції. Традиційно систему органів управління у галузі використання та охорони земель поділяють на два види: органи загальної компетенції та органи спеціальної компетенції. Органи загальної компетенції здійснюють зазначену діяльність разом з вирішенням інших завдань, віднесених до їх компетенції, а органи спеціальної компетенції управління в галузі використання та охорони земель здійснюють як головний або один із головних напрямів їх діяльності.

Зокрема, до системи органів загальної компетенції належать: Верховна Рада України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, місцеві органи виконавчої влади.

Серед органів спеціальної компетенції у галузі раціонального використання та охорони земель слід виділити Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України.

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України діє на підставі Положення про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, яке затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 року № 614 [10]. При цьому Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України вважається головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формування та забезпеченні реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної та у межах своєї компетенції біологічної, генетичної та радіаційної безпеки, поводження з відходами, пестицидами й агрохімікатами, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, відтворення та охорони земель, збереження, відтворення біологічного та ландшафтного різноманіття, формування, збереження та використання екологічної мережі тощо.

Органом спеціальної компетенції в галузі управління використанням та охороною земель є Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, що діє на підставі Положення про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 року № 15 [9].

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру відповідно до покладених завдань: 1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку надає їх Міністру аграрної політики та продовольства

України; 2) здійснює міжнародне співробітництво у сфері топографо-геодезичної та картографічної діяльності та з питань встановлення нормування, збереження, обліку, реєстрації географічних назв, бере участь у підготовці міжнародних договорів України, відповідно до законодавства укладає міжнародні договори України міжвідомчого характеру; 3) забезпечує здійснення адаптації національного законодавства до законодавства ЄС з питань, що належать до її компетенції та інші завдання.

Зважаючи на ту обставину, що ґрунти є осередком найбільшої концентрації поживних речовин, основою життя та розвитку людства завдяки найціннішій своїй властивості – родючості, а також невідновлювальним природним ресурсом, в законодавстві ЄС значна увага приділялась та приділяється саме охороні ґрунтів земельних ділянок. Підтвердженням цього може слугувати Звернення (Комунікація) Європейської комісії від 16 квітня 2002 року - «В напрямку до стратегії захисту ґрунтів» та Звернення Європейської комісії від 22 вересня 2006 року під назвою «Тематична стратегія захисту ґрунтів». Головною ціллю стратегії визначено забезпечення та гарантування стійкого використання ґрунтів та її основні принципи: унеможливлення подальшого погіршення якості ґрунтів і збереження їхніх природних властивостей; повернення у використання ґрунтів, якість яких погіршена, але які повинні бути відновлені в найближчій перспективі та на це повинні бути передбачені кошти як державами – членами ЄС, так і фондами Євросоюзу загалом. При цьому заходи повинні проводитись на трьох рівнях – локальному, національному, на рівні ЄС. Заходи, які будуть здійснені на рівні Євросоюзу, стануть обов'язковими доповненнями до проведених у державах – членах ЄС [6, с. 45]. Отже, як вбачається, управлінські повноваження в галузі використання та охорони земель також реалізуються через призму адаптації законодавства України про охорону земель, зокрема ґрунтів, до законодавства Європейського Союзу.

В юридичній літературі еколого-правового спрямування виокремлюються правові ознаки, які характерні для управління у сфері природокористування та охорони довкілля. Але, враховуючи той факт, що землекористування є різновидом природокористування, а земля – складовою довкілля, зазначені ознаки можуть бути притаманні й для управлінської діяльності в галузі використання та охорони земель.

Отже, управління в галузі екології характеризується такими ознаками: 1) різновидом соціального управління, що регламентується нормами права; 2) система правових норм, які регулюють суспільні відносини щодо управління в галузі екології, визначає його мету і завдання, функції в цій сфері, повноваження і функції суб'єктів управління, права та обов'язки фізичних і юридичних осіб і порядок їх взаємовідносин; 3) в основу управління покладено цілеспрямовану діяльність органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадських об'єднань; 4) діяльність суб'єктів управління спрямована на забезпечення ефективного використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки; 5) функції суб'єктів управління передбачають організацію, погодження, координацію, контроль за діяльністю інших суб'єктів управлінських правовідносин; 6) державно-правове забезпечення дотримання вимог екологічного та земельного законодавства, попередження екологічних правопорушень та заходів щодо захисту прав громадян [2, с. 48].

Висновки. Отже, на підставі викладеного можна зробити висновок про те, що важливе значення у процесі реалізації законодавства про охорону земель має функціональне забезпечення державної політики у сфері раціонального використання й охорони земель, в якому державне управління виступає як засіб формування відносин в галузі використання та охорони земель. При цьому, правове регулювання управління в галузі використання та охорони має бути спрямоване на наступне: 1) запровадження системи ефективного управління для забезпечення збалансованого користування земельними ресурсами з урахуванням забезпечення ними прийдешніх поколінь; 2) здійснення заходів, що гарантують впровадження міжнародних стандартів управління довкіллям, складовою якого є земля; 3) прискорення інформатизації сфери використання та охорони земельних ресурсів, а також створення автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної

інформації; 4) територіальне розширення міст та інших населених пунктів буде можливим лише за умови збереження, створення та відновлення рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих територій та об'єктів, ландшафтів, лісів тощо.

Список використаних джерел:

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2016. Т.16: Земельне та аграрне право / редкол.: М.В. Шульга та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 696 с.
2. Гетьман А. П., Шульга М. В., Анісімов Г. В., Соколова А. К. Екологічне право України в запитаннях та відповідях: навч. посіб. Харків: ТОВ «Одіссей», 2008. 480 с.
3. Земельне право України: підручник / за ред. М. В. Шульги. К. : Юрінком Інтер, 2007. 368 с.
4. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.
5. Конституція (Основний Закон) України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Миронюк В. М. Стратегія охорони земель у ЄС (економіко-правовий аспект). *Правничий вісник Університету «Крок»*. 2012. № 14. С. 44-48.
7. Оверковська Т. К., Опольська Н. М. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення : навчальний посібник. Вінниця, ТОВ «Твори», 2020. 252 с.
8. Оверковська Т. К. Правові засади охорони земель від забруднення та псування в Україні : монографія. Вінниця : ПП «Едельвейс і К», 2010. 220 с.
9. Положення про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру: постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 року № 15. *Офіційний вісник України*. 2015. № 7. Ст. 164.
10. Положення про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: постанова Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 року № 614. *Офіційний вісник України*. 2020. № 59. Ст. 1853.
11. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 р. № 963-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 350.
12. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII. *Урядовий кур'єр*. 2019. 6 квітня (№ 67).
13. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. № 962-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 349.
14. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.
15. Про стандартизацію: Закон України від 17 травня 2001 р. № 2408-III. *Офіційний вісник України*. 2001. № 24. Ст. 1057.